

PAKKOKEINOJEN KÄYTTÖ

lasten somaattisessa hoitotyössä

Oili Papinaho, sh, TtM, TtT-opiskelija
Oulun yliopistollinen sairaala
Itä-Suomen Yliopisto

24.3.2017 Sairaanhoidajapäivät 2017

- YK:n LAPSEN OIKEUKSIEN SOPIMUS (1989)
 - Erityinen huomio: lapset erityistilanteissa
- KANSALLINEN LAINSÄÄDÄNTÖ:
 - SUOMEN PERUSTUSLAKI (731/1999)
 - yksilön perusoikeudet (myös lapsen 6 § ja 7 §)
 - esim. LAKI POTILAAN ASEMASTA JA OIKEUKSISTA (785/1992)
 - 7 § Alaikäinen potilas
- Children Act (1989, 2004) (UK)

Lapsen oikeudet ja lainsäädäntö

- Potilaslaki 3 §:ssa on säädetty potilaan terveyden- ja sairaanhoidosta ja siihen liittyvästä kohtelusta koskevista yleisistä periaatteista; ”...häntä **on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata ja että hänen ... yksilölliset tarpeet ..on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon.**”
- **Oikeus ihmisarvoiseen kohteluun on ihmisoikeutena tunnustettu. Ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista julmalla, epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla.**
 - Ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 5 artikla
 - Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 7 artikla
 - Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 18- 19/90) 3 artikla sisältää saman määräyksen.
 - Suomi on hyväksynyt Kidutuksen ja muun julman ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen.
 - Euroopan neuvoston vastaava yleissopimus on ratifioitu 14 päivänä joulukuuta 1990 (SopS 16-17/91).
 - **Myös Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 37 artikla sisältää vastaavan määräyksen.**

(HE 185/1991 vp, s. 6)

Terveyden- huoltoa ohjaava lainsäädäntö

Terveydenhuoltoa koskevaa sääntelyä

- Perustuslaki (731/1999, PL)
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992, potilaslaki)
- Hallintolaki (434/2003, HL)
- Kuntalaki (410/2015)
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999, JulkL)
- Kielilaki (423/2003, KieliL)
- Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007)
- Terveydenhuoltolaki (1326/2010, THL)
- Kansanterveyslaki (66/1972)
- Erikoissairaanhoidonlaki (1062/1989, ESHL)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollonsuunnittelusta ja valtionavustuksesta (733/1992)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992)
- Laki rajat ylittävistä terveydenhuollosta (1201/2013)
- Laki yksityisestä terveydenhuollosta (152/1990)
- Työterveyshuoltolaki (1383/2001)
- Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994)
- Potilasvahinkolaki (585/1986)
- Mielenterveyslaki (1116/1990, MTL)
- Päihdehuoltolaki (41/1986, PHL)
- Tartuntatautilaki (583/1986, TTL)
- Laki raskauden keskeyttämisestä (239/1970)
- Laki hedelmöityshoidoista (1237/2006)
- Biopankkilaki (688/2012)
- Laki lääketieteellisestä tutkimuksesta (488/1999)
- Lääkelaki (101/2001)
- Kudoslaki (395/1987)
- Rikoslaki (39/1889)

- **Rajoittaminen, pakottaminen** (eng. *restraint, restrain*)

= toiminta, jossa lasta pidetään paikoillaan toimenpiteen tai hoidon onnistumisen vuoksi (Lambrenos & McArthur 2003)

= fyysinen voiman käyttö (hoitajien toimesta) (Department of Health 2003)

= toiminta, joka tapahtuu ilman lapsen suostumusta (Folkes 2005, Demir 2007)

- Pakottaminen on joissakin tilanteissa välttämätöntä (Graham & Hardy 2004, Hull & Clarke 2010)

- Pakottamista käytetään haastavan tai aggressiivisen lapsen kohdalla (Brenner 2004)
tai potilaan (lapsen) turvallisuuden takaamiseksi (Graham & Hardy 2004, Brenner 2004)

Pakko, pakottaminen, pakkokeino...

- **Pakko, pakottaminen** (eng. *coercion, coerce*)
= tehdään asia henkilön tahdon vastaisesti
- **Kiinnipitäminen** (eng. *holding, hold*)
= fyysinen kiinnipitäminen
- clinical/therapeutic holding
(Jeffrey 2010, Lambrenos & McArthur 2003)
- Mielenterveyslaki (1116/1999) 22 § : yksilön fyysinen rajoittaminen, eristäminen, kiinnipitäminen tai sitominen hoidollisin perustein

PAKOTTAMINEN LASTEN HOITOTYÖSSÄ

Fyysinen, mekaaninen, tekninen, kemikaalinen:

- Kiinnipitäminen toimenpiteen, tutkimuksen, pistämisen, lääkitsemisen yhteydessä
- Liikkumisen rajoittaminen: huonekalut, lakanat, ranteiden sitominen
- Eristäminen (esim. vanhemmista)
- Pakkosyöttäminen
- Lääkkeillä rauhoittaminen

Henkinen:

- Mielipiteen kuulematta ja huomiotta jättäminen
- Suostuttelu puhumalla, lahjonta
- Kiristys: valinta kahden huonon vaihtoehdon väliltä

(Dorfman & Kastner 2004, Graham & Hardy 2004, Folkes 2005, Demir 2007, Kangasniemi ym. 2014)

Terveydenhuollon ammattihenkilön vastuut ja velvollisuudet

Vastuut

&

Velvollisuudet

- Toiminta lapsen parhaaksi
- Sairaudesta johtuvan haitan hoitaminen
- Lisäkärsimyksen välttäminen
- Lapsen oikeuksien rajoittamisella tulee olla lakiin perustuva, hyväksyttävä peruste

- Lapsen mukaan ottaminen hoitoon ja päätöksentekoon
- Kirjaaminen potilastietoihin
(Potilaslaki 12 §)
- Lapsen turvallisuudesta huolehtiminen
- Lapsen edun mukainen toiminta

(Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992)

Terveydenhuollon ammattihenkilön oikeusturva

- Miksi toimin näin? Voisinko toimia toisin?
- Mikä siis toimintaani ohjaa?
 - Potilaan paras ~ oma intressi ~ työyksikön toimintatavat
- Miten kirjaan tapahtuneen? Miten tulisi kirjata?
- Miten laki ohjaa toimintaani? Mikä laki?
- **POTILASTURVALLISUUS!!**

Summa summarum

- LAPSIPOTILAALLA LÄHTÖKOHTAISESTI SAMAT OIKEUDET KUIN TÄYSI-IKÄISELLÄ
- LAPSEN OIKEUKSIEN RAJOITTAMINEN TULEE OLLA LAKIIN PERUSTUVAA
- TERVEYDENHUOLLON AMMATTIHENKILÖIDEN OMAA TOIMINTAA OHJAAVAN LAINSÄÄDÄNNÖN TUNTEMINEN
- LAPSEN EDUN ENSISIJAISUUS

oili.papinaho@gmail.com

LinkedIn, ResearchGate,
ORCID.org, Facebook:
Oili Papinaho

Lähteet

- Brenner M. 2003. Child restraint in the acute setting of pediatric nursing: an extraordinarily stressful event. *Issues Compr Pediatr Nurs* 2007; 30(1–2): 29–37. 25.
- Demir A. 2007. The use of physical restraints on children: practices and attitudes of pediatric nurses in Turkey. *Int Nurs Rev* 2007; 54: 367–374.
- Dorfman D.H. and Kastner B. 2004. The use of restraint for pediatric psychiatric patients in emergency departments. *Pediatr Emerg Care* 2004; 20(3): 151–156.
- Folkes K. 2005. Is restraint a form of abuse? *Paediatr Nurs* 2005; 17(6): 41–44.
- Graham P. and Hardy M. 2004. The immobilization and restraint of pediatric patients during plain film radiographic examinations. *Radiography* 2004; 10(1): 23–31. 19.
- HE 185/1991 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi potilaan asemasta ja oikeuksista .
- Hull K. and Clarke D. 2010. Restraining children for clinical procedures. a review of the issues. *Br J Nurs* 2010; 19(6): 346–349. 23.
- Jeffery K. 2010. Supportive holding or restraint: terminology and practice. *Paediatr Nurs* 2010; 22(6): 24–28. 21.
- Kangasniemi M., Papinaho O. & Korhonen A. 2014. Nurses' perceptions of the use of restraint in pediatric somatic care. *Nursing Ethics* 2014, 21(5) 608–620.**
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)
- Lambrenos K. and McArthur E. 2003. Introducing a clinical holding policy. *Paediatr Nurs* 2003; 15(4): 30–33.
- Lapsen oikeuksien julistus (1959). Yhdistyneet Kansakunnat.
- Lapsen oikeuksien sopimus (1989). Yhdistyneet Kansakunnat.
- Lastensuojelulaki (417/2007)
- Mielenterveyslaki (1116/1990)
- Suomen perustuslaki (731/1999)
- Tomlinson D. 2004. Physical restraint during procedures: issues and implications for practice. *J Pediatr Oncol Nurs* 2004; 21(5): 258–263. 20.